

KAPIJA ODGOJA

Fuad Imširović, pedagog

ODABIR BUDUĆEG ŠKOLOVANJA - VAŽAN IZBOR U ŽIVOTU UČENIKA

DOI: 10.58584/2490-3752.206.3.2.61

SAŽETAK

U radu su predstavljene aktivnosti na prikupljanju informacija i odabiru budućeg školovanja učenika, što je vrlo važno pitanje na kraju srednjoškolskog obrazovanja. U prvom dijelu rada predloženi su faktori koji utječu na izbor fakulteta na kojem će učenici nastaviti dalje školovanje, zatim profesionalna orijentacija i faze profesionalne orijentacije, informiranje i savjetovanje. U radu autor prezentira aktivnosti u koje se učenici treba da uključe za vrijeme srednjoškolskog obrazovanja, kako bi lakše donijeli odluku o upisu na željeni fakultet, te preporučene aktivnosti za vrijeme studiranja. Na kraju rada predstavljeni su podaci o fakultetima na koje se upisali učenici koji su završili školovanje u medresi u školskoj 2013/14. godini.

Ključne riječi: profesionalna orijentacija, faza informiranja, faza savjetovanja, studiranje, fakultet.

1. Uvod

Da bi se pravilno izabralo zanimanje, ili studijski pravac, važno je objektivno sagledati sposobnosti za određenu struku, psihofizičke predispozicije i zdravstveno stanje ličnosti, a ni količina znanja koju pojedinac nosi iz srednje škole nije zanemarljiva. Odabir fakulteta ili proces profesionalne orijentacije ne podrazumijeva neki čarobni imaginarni recept, koji se servira učenicu. Naprotiv, to važno pitanje podrazumijeva davanje informacija i pomaganje od strane drugih osoba i ustanova, a konačnu odluku donosi sam učenik. Veliki broj učenika i roditelja opredjeljuju se za fakultete iz potpuno subjektivnih razloga, što je često pogrešno. Učenici se najčešće povode za prijateljima ili se opredjeljuju za “popularni” fakultet, često i ne znajući koji mu sve ostali stoje na raspolaganju, kao i šta pojedini fakulteti nude, kakva usmjerenja, kakvu šansu za kasnije zaposlenje itd. Neki nemaju samopouzdanja, pa ako nisu bili baš najbolji učenici biraju, po njihovom mišljenju, „lagane“ fakultete (uglavnom društvene) i ne znajući ništa o njima, niti o budućnosti poslije njih.

Roditeljska „logika“ je najčešće vrlo životna: veza i poznanstvo, blizina kuće, da se što prije dođe do zaposlenja itd. Neki se drže porodične tradicije, drugi žele ostvariti preko djeteta svoje neispunjene ambicije, neke vodi perspektivna materijalna situacija i status određenog zanimanja. Svi su ovi razlozi razumljivi i dobronamjerni, ali mogu biti pogrešni.

2. Profesionalna orijentacija

Profesionalna orijentacija je naučno-stručni postupak pomoću kojeg se pojedinci usmjeravaju u ona područja rada koja najbolje odgovaraju njihovim psihofizičkim sposobnostima, osobinama ličnosti i društvenim potrebama i u kojima imaju najviše izgleda da uspiju. Ona je veoma značajan i društveno odgovoran zadatak, jer od pravilne profesionalne usmjerenosti zavisi da li će pravi čovjek doći na pravo mjesto, njegovo lično zadovoljstvo na radu, a time zadovoljavajući efekti rada na određenom mjestu. Profesionalna orijentacija je vrlo važan preduvjet buduće uspješne karijere. Uspješna karijera je usko povezana s dobro odabranim zanimanjem. Ovaj, kao ni bilo koji drugi važan zadatak, ne može

imati efekat bez plana, jer je to dugoročan proces koji započinje ulaskom u školu, a završava pred kraj srednjoškolskog obrazovanja.

U profesionalnoj orijentaciji postoje dvije faze:

- faza informiranja,
- faza savjetovanja.

3. Aktivnosti za vrijeme srednje škole

Odabir zanimanja je veoma važan životni izbor i ne bi ga trebalo prepustiti slučaju, jer se tu greške ne ispravljaju tako lahko. Potrebno je uložiti mnogo vremena, novca i truda da bi se promijenio fakultet, ili zanimanje, pa je potrebno napraviti kvalitetan plan za vrijeme srednje škole. Odabir fakulteta i nije ništa drugo nego planirani pristup budućem zanimanju, u skladu s onim za što imamo sposobnosti, sklonosti i interese.

Zato je vrijeme u srednjoj školi, pa i znatno ranije, u osnovnoj, potrebno iskoristiti za ovu prvu fazu profesionalne orijentacije – fazu informiranja. S tim u vezi, učenicima i roditeljima je potrebno sugerirati da jedan dio slobodnog vremena tokom srednje škole provode u aktivnoj potrazi za informacijama o fakultetima i zanimanjima, za koja učenici pokazuju sklonosti i interese. Pri tome, potrebno je obratiti pažnju na nekoliko važnih činjenica:

- akreditacija fakulteta: da li je fakultet koji učenika interesira akreditiran, tj. da li radi u skladu s propisima nadležnog ministarstva. Ovo je važno zbog toga da se izbjegn timer neugodnosti nepriznavanja diplome, što dovodi do toga da studenti ostanu bez novaca, uloženog vremena i toliko čekane diplome;
- uslovi upisa: koji uspjeh iz srednje škole je potreban, da li se primaju samo odlični učenici, ima li i kakav je prijemni ispit, primaju li strane studente – ako je fakultet u inozemstvu, koliko studenata primaju itd.
- mogućnosti zapošljavanja: šta se dobiva njegovim završavanjem, koliko je svršenika tog fakulteta na birou, gdje se i da li se može zaposliti...;

- sticanje praktičnog znanja: omogućava li fakultet odlazak na praksu, podržava li razmjenu studenata, kakva je praktična strana nastave i studiranja...;
- profesorski kadar: koji su predavači, jesu li profesori stručni i profesionalni...;
- troškovi studiranja: stavka koja nije nimalo nevažna;
- imidž visokoobrazovne ustanove: kakav status ima u društvu, kakvo je zadovoljstvo studenata i sl.

Kao što i sam naziv govori, u fazi informiranja je potrebno prikupiti što više informacija o fakultetima, jer, što ih je više, bolji je izbor.

Nakon provedene faze informiranja i dolaska do konkretnih fakulteta koje želimo upisati, nastupa faza savjetovanja, gdje će roditelji, pedagog, razrednik, profesori, prijatelji i drugi dati svoj doprinos da se izabere ono što je najbolje za učenika. Razgovorom, savjetodavnim radom i upotrebom određenih upitnika profesionalnih sklonosti i interesa, može se ići dalje u konkretizaciji i konačnom odlučivanju za izbor fakulteta. Ali, ovu fazu je nemoguće realizirati prije temeljitog informiranja i, u tom kontekstu, pripremanja za fakultet. Cilj časova profesionalne orijentacije i individualnih konsultacija s pedagogom je da svi učenici (ili bar najveći dio njih) izaberu fakultete kojim će biti zadovoljni, zato što im baš oni najviše odgovaraju prema sposobnostima i interesima.

4. Aktivnosti tokom studiranja

Izborom i upisom na željeni fakultet nije riješen problem zaposlenja i karijere. Studenti se tokom studiranja moraju potruditi da, pored dobrih ocjena, ostave i druge dojmove korisnog i vrijednog čovjeka i radnika. Firmama je bitno zaraditi profit i biti konkurentnim na tržištu, a to često nema toliko veze s diplomom potencijalnog radnika, već s konkretnim zadacima i vještinama koje student, a kasnije radnik, zna raditi i tako doprinijeti boljoj konkurentnosti firme u kojoj radi ili planira raditi. Zbog toga je važno period studiranja iskoristiti za druge oblike ličnog usavršavanja, kako bi se stekla potrebna znanja, vješti-

ne i sposobnosti koje će otvoriti vrata budućeg zanimanja. Naravno, mnogo je objektivnih razloga nezaposlenja, ali studenti treba da daju sve od sebe da subjektivne faktore nezaposlenja svedu na minimum. Pri tome, budućim studentima i radnicima sugeriramo sljedeće:

- Aktivno, najčešće volontersko, sudjelovanje u društvenim aktivnostima vezanim za studij kojeg učenik želi studirati. To podrazumijeva uključenje u formalna ili neformalna udruženja studenata i/ili građana, rad na zadacima na kojima će se steći iskustva bitna za zaposlenje, upoznavati nove ljude, odlaziti na stručna predavanja ili konferencije, a sve sa ciljem poboljšanja kompetencija, koje će biti presudne kod zaposlenja (npr. student prava se može uključiti u udruženja za besplatnu pravnu pomoć ili organizirati takvo udruženje; student ekonomije i menadžmenta može učestvovati na promociji fakulteta, gdje će razvijati svoje vještine prezentacije ili da se uključi u rad udruženja za unapređenje ličnih finansija itd);
- Poboljšavati svoje sposobnosti rada na računaru: svaki student mora biti spreman da radi s osnovnim MS Office paketima, a studenti pojedinih studijskih odsjeka, moraju znati i neka specifična programska znanja;
- Poznavanje stranog jezika (uglavnom, engleski) neophodno je za nastavak karijere, posebno kod studiranja menadžmenta, zatim za studente u inozemstvu itd. Ali, i pored toga, opće obrazovanje pojedinca podrazumijeva sposobnost komuniciranja na, prije svega, engleskom jeziku.
- Organizacijske sposobnosti su sposobnosti koje se često traže na raznim konkursima za posao, a podrazumijevaju spremnost da pojedinac preuzeti posao u potpunosti organizira i realizira bez puno pitanja i provjeravanja kako da to uradi, tj. da je sposoban biti samostalan i kreativan u rješavanju zadanih ciljeva;
- Sklonost ka timskom radu je, također, važna odlika budućeg studenta i radnika, jer je nezamislivo napredovati u karijeri kao pojedinac, individua, jer su gotovo svi današnji poslovni zadaci vezani za neku drugu osobu ili organizaciju, te je od posebne važnosti razvijati socijalnu inteligenciju.

Zaključak

Važno je imati na umu nekoliko važnih napomena prilikom studiranja, toliko puta rečenih, ali nikad previše za ponoviti i primijeniti, koje ćemo ovdje izdvojiti kao konkretne zaključke našeg osvrta na odabir i upis fakulteta:

- Fakultet ne završavaju pametni nego uporni. Postoje teži i lakši predmeti, ali ne postoji ispit koji se ne može položiti!
- Za svaki fakultet koji se upisuje, kad bude najteže, motiv je volja i želja za napredovanjem, volja i želja za uspjehom i samostalnošću, a ako toga nema, onda prijeti odustajanje, možda ne nakon prvog pada, ali nakon drugog i svakog sljedećeg, sigurno;
- Nema ponekih teških predmeta nego su svi podjednako teški i zahtjevni i potrebni.
- Na fakultet se ne ide da bi se lahko prošlo ili od fakulteta odustalo zbog nekog predmeta težeg od ostalih predmeta. Svaki fakultet ima malo teže i zahtjevnije predmete koji su malo važniji od ostalih, zato nije dobro gledati šta je lagano a šta teško, već šta koga interesira i šta ko voli;
- Informiranje je put dobrog odabira fakulteta. Zvanične stranice, forumi, razmjena informacija s prijateljima koji već studiraju, mogu biti od velike pomoći u odabiru fakulteta;
- Ne prepuštati ovako važan izbor slučaju: potrebno je upisati se na ono što učenika zanima i što voli i za što je motiviran da bude najbolji, jer će tako omogućiti sebi i zaposlenje jednog dana;
- Postaviti sebi pitanje: šta želim raditi za pet godina? Ili, gdje sebe vidim za pet godina?
- U toku fakulteta: uključiti se u neko društvo, organizaciju, udruženje, nevladinu organizaciju;
- Volontirati, učiti strane jezike, rad na računaru...
- Time omogućavamo sebi više kompetencija i vještina, što nas čini konkurentnim na tržištu rada;
- Zbog svega navedenog, važno je pametno odabrati svoj dalji profesionalni, a time i životni put.

FAKULTETI NA KOJE SU SE UPISALI ALUMNISTI BEHRAM-BEGOVE MEDRESE ŠKOLSKE 2013/14. GODINE

Konkretnih podataka o tome na šta se upisuju učenici pojedinih generacija Behram-begove medrese i nema tako mnogo. Za potrebe godišnjaka Medrese, potrudili smo se da saznamo informacije o tome šta je svaki učenik generacije školske 2013/14. godine izabrao. Pregled upisa, fakultete, brojno stanje itsl. donosimo u narednim tabelama i grafikonima, te izvodimo i određene zaključke.

R.B.	FAKULTET	ODJELJENJE				UKUPNO
		A	B	C	D	
1.	FIN	9	7	2	1	19
2.	AUBiH	1	0	0	1	2
3.	IPF ZENICA	0	0	0	1	1
4.	IPF BIHAĆ	1	0	1	0	2
5.	FILOZOFSKI FAKULTET					
	BOSANSKI JEZIK (TZ)	0	0	1	1	2
	TURSKI JEZIK (TZ)	0	0	2	1	3
	ENGLISKI I NJEMAČKI (SA)	0	0	0	1	1
	NJEMAČKI (TZ)	0	1	0	1	2
	ENGLISKI (TZ)	1	0	0	0	1
	ENGLISKI (SA)	0	0	1	0	1
	ARAPSKI (SA)	0	0	1	0	1
	TEHNIČKI ODGOJ I INFORMATIKA (TZ)	0	0	1	0	1
	PEDAGOGIJA-PSIHOLOGIJA (TZ)	0	0	1	0	1
	KOMPARATIVNA KNJIŽEVNOST I BIBLIOTEKARSTVO (SA)	0	0	1	0	1

6.	TEHNOLOŠKI FAKULTET TUZLA	2	4	7	4	17
7.	MEDICINSKI FAKULTET	3	0	2	0	5
8.	PRAVNI FAKULTET	0	0	1	5	6
9.	ELEKTROTEHNIČKI FAKULTET SA	1	1	1	1	4
10.	ELEKTROTEHNIČKI FAKULTET TZ	1	1	0	0	2
11.	PRIRODNO-MATEMATIČKI FAKULTET					
	HEMIJA	0	0	0	2	2
	BIOLOGIJA	0	0	0	1	1
	FIZIKA	1	0	0	0	1
	MATEMATIKA	0	0	0	1	1
12.	MAŠINSKI FAKULTET	0	2	0	0	2
13.	GRAĐEVINSKI FAKULTET	0	1	1	0	2
14.	FAKULTET INFORMACIONIH TEHNOLOGIJA (FIT) MOSTAR	1	3	0	0	4
15.	INTERNACIONALNI UNIVERZITET U SARAJEVU (IUS)	0	0	1	2	3
16.	STOMATOLOŠKI FAKULTET	0	3	1	1	5
17.	BURCH UNIVERZITET SARAJEVO	1	0	0	0	1
18.	FARMACEUTSKI FAKULTET	0	0	0	2	2
19.	EKONOMSKI FAKULTET	1	2	0	1	4
20.	FAKULTET POLITIČKIH NAUKA SA	0	0	0	1	1

21.	EDUKACIJSKO-REHABILITACIJSKI FAKULTET TZ	1	0	0	1	2
22.	FAKULTET ZA SPORT TZ	1	0	0	0	1
23.	SAOBRAĆAJNI FAKULTET SA	1	0	0	0	1
24.	UNIVERZITET U TRAVNIKU	0	1	0	0	1
25.	STUDIRAJU IZVAN BiH	3	3	0	0	6
26.	NISU SE UPISALI NA FAKULTET	4	3	7	2	16
	UKUPNO:	33	32	32	31	128

Na osnovu uvida u ove podatke, može se zaključiti da su učenici proces profesionalne orijentacije shvatili veoma ozbiljno i da su se, uglavnom, prema preporukama, odlučivali za nastavak školovanja. Od 128 učenika ove generacije, na fakultet se nije upisalo 16 učenika, što predstavlja 12,5% od ukupnog broja. Mišljenja smo da to i nije tako veliki broj učenika, posebno ako uzmemo u obzir činjenicu da u ovoj generaciji ima učenika koji planski nisu nastavljali školovanje zbog završetka hifza Kur'ana.

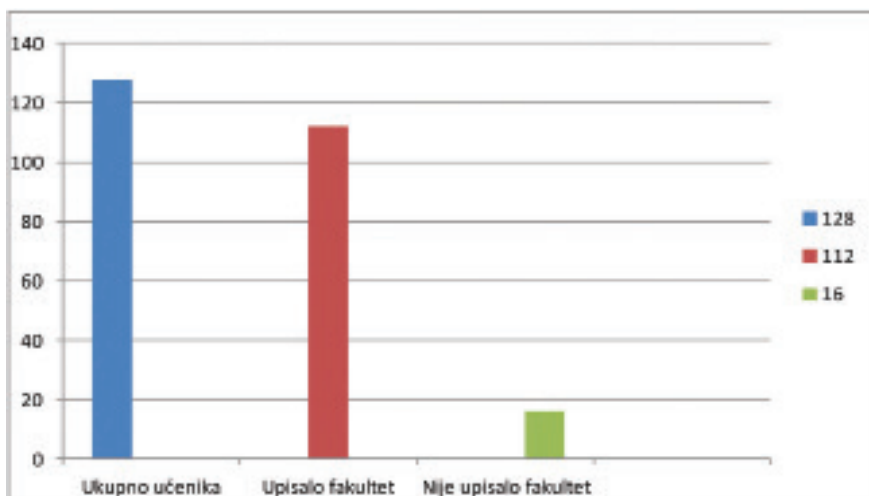
Ono što posebno raduje jeste da nema mnogo učenika koji su svoje školovanje nastavili izvan granica BiH. Takvih je tek šest učenika, koji uglavnom studiraju u Austriji na Mašinskom ili Ekonomskom fakultetu. Od 24 fakulteta na koje su se upisivali učenici ove generacije, sedam je privatnih. Među njima su renomirani fakulteti, kakvi su Američki univerzitet u BiH, Internacionalni Univerzitet u Sarajevu (IUS), Burch Internacionalni univerzitet itd. Najviše studenata je na fakultetima u Tuzli (58 učenika), a potom u Sarajevu (38 učenika). Također, učenici su nastavili studije u Mostaru, Zenici, Bihaću i Travniku.

Pojedinačno gledajući, najveći broj učenika se upisalo na Fakultet islamskih nauka u Sarajevu, njih ukupno 19. Uz troje učenika koji su se upisali na islamske pedagoške fakultete u Zenici i Bihaću, upis teoloških fakulteta je, i dalje, najčešći izbor učenika Medrese. Ovaj podatak je s jedne strane i razumljiv, jer su medrese, svojim nastavnim planom i programom, vjerske škole. Poslije teoloških fakulteta, najveći

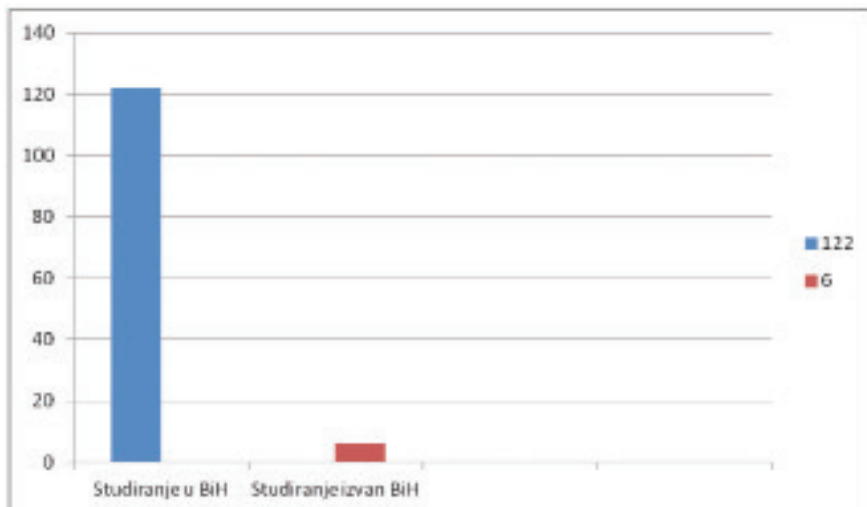
broj učenika se opredijelio za tehničke fakultete, što je u skladu s preporukama programa profesionalne orijentacije i u skladu s preporukama Službe za zapošljavanje TK. Prema statističkim pokazateljima, inženjera različitih struka je i dalje najmanje na biroima rada, tj. inženjeri i dalje lakše pronalaze posao u odnosu na druga zanimanja. Na elektrotehnički, mašinski, građevinski, tehnološki fakultet, fakultet informacionih tehnologija i tehničke smjerove na IUS univerzitetu u Sarajevu upisala su se 34 učenika.

Na medicinski i srodne fakultete (stomatološki i farmaceutski) upisalo se 12 učenika iz ove generacije. S obzirom na to da se ovi fakulteti smatraju težim fakultetima, kako za upis, tako i za samo studiranje, ovaj broj se čini značajnim.

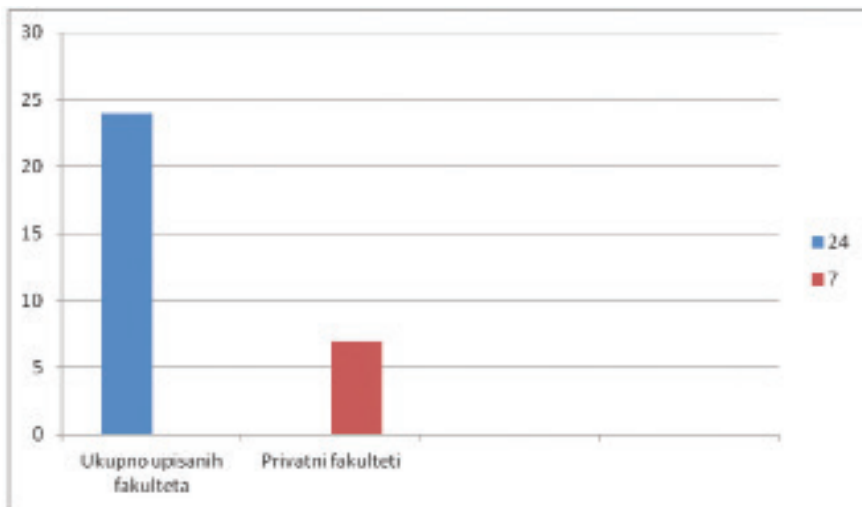
Za studiranje na filozofskom fakultetu se odlučilo 14 učenika Medrese.

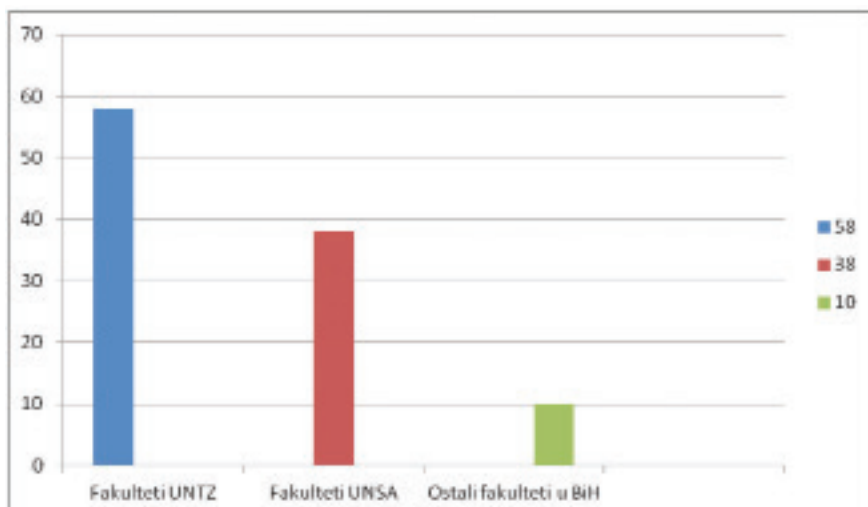
Grafikon 1: Broj učenika koji su završili školovanje u Medresi i broj onih kojih su se upisali, odnosno, nisu se upisali na fakultet

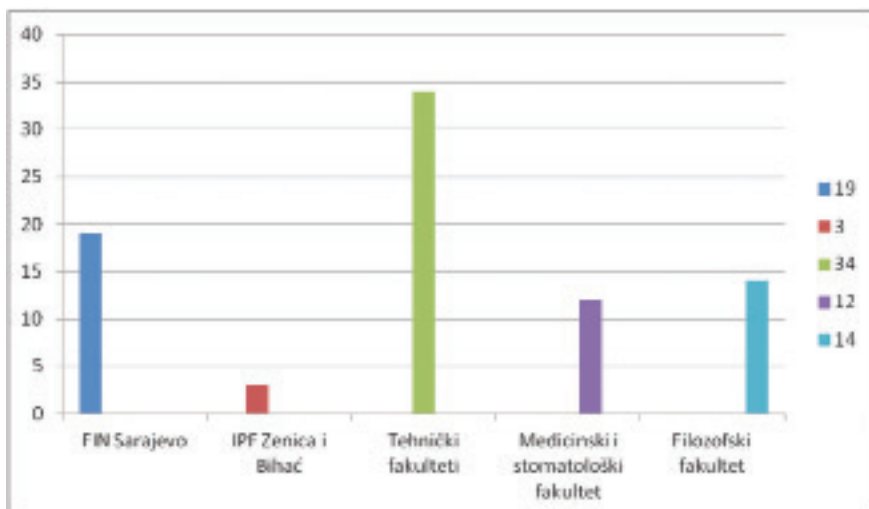
Grafikon 2: Broj učenika koji studiraju u BiH i broj onih koji studiraju izvan BiH

Grafikon 3: Ukupno upisanih različitih fakulteta i broj upisanih privatnih fakulteta

Grafikon 4: Broj upisanih fakulteta u BiH po gradovima i univerzitetima

Grafikon 5: Broj učenika na pojedinim upisanim fakultetima

Literatura

1. Berk, L. E. (2008.). *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Jastrebarsko: Slap.
2. Filipović, A. (2002). Knjižnica Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Preuzeto 21. 10 2013 iz SAMOPOŠTOVANJE I PERCEPCIJA KOMPETENTNOSTI DAROVITE DJECE: <http://darhiv.ffzg.hr/45/1/AndrijanaFilipovic.pdf>
3. Grupa autora, *Radionice o izboru zanimanja i razvoju karijere*. Preuzeto oktobar 2013.: <http://promente.net/GOPA-SDC3.pdf>
4. Grupa autora, *Profesionalna orijentacija pet koraka do odluke o školi i zanimanju* Preuzeto oktobar 2013. <http://www.fzzz.ba/publikacije1/Prirucnik%20za%20trenereweb.pdf>
5. Hrnjica, S. (2005). *Opšta psihologija sa psihologijom ličnosti*. Beograd: Naučna KMD.
6. Jovanović, P., & Todorović, A. (2011). Društvo psihologa Srbije. Preuzeto 21. Oktobar 2013 iz *Self koncept i akademsko postignuće*: <http://www.dps.org.rs/component/content/article/632>
7. Larsen, R. J., & Bus, D. M. (2008). *Psihologija ličnosti*. Naklada slap: Jastrebarsko.
8. Opačić, G. (1995). *Ličnost u socijalnom ogledalu*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
9. Pennington, D. (1997). *Osnove socijalne psihologije*. Jasrebarsko: Naklada Slap.
10. Petz, B. (2005). *Psihologijski riječnik*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
11. Rot, N. (1999). *Psihologija grupa*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
12. Rot, N. (2008). *Osnovi socijalne psihologije*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
13. Šehović, M. (2007). *Osnovi opće, razvojne i pedagoške psihologije*. Tuzla: Off-set.